

**Vägledning för
tillämpning av
ISO/IEC 17020 inom
brottsplats-
undersökning**
Inofficiell översättning
av EA5/03

SKL Rapport 2012:02

Kontaktperson

Christina Bertler Edlund
Statens Kriminaltekniska Laboratorium - SKL
581 94 Linköping
Tfn 010-582 8004
E-post christina.bertler@skl.polisen.se

Utgivare

Statens Kriminaltekniska Laboratorium - SKL
581 94 Linköping
www.skl.polisen.se
Tfn 010-582 80 00 vx
E-post skl@skl.polisen.se

ISBN 978-91-89110-39-7

© Statens Kriminaltekniska Laboratorium – SKL

Upplaga

November 2012, 50 ex

Tryck

Statens kriminaltekniska laboratorium – SKL, Linköping, 2012

ENFSI
European Network of Forensic Science Institutes

EA
European co-operation for Accreditation

Publikation

Referens EA-5/03

Vägledning för tillämpning av ISO/IEC 17020 inom brottsplatsundersökning

Syfte

Syftet med detta dokument är att tillhandahålla vägledning för tillämpning av ISO/IEC 17020 inom brottsplatsundersökning i den forensiska processen. Syftet är även att harmonisera bedömningen av verksamhet rörande brottsplatsundersökning för ackreditering. ISO/IEC 17020 förblir det officiella huvuddokumentet och IAF/ILAC-A4 det allmänna vägledande dokumentet på högsta nivå. Där texten i ISO/IEC 17020 eller vägledningen i IAF/ILAC-A4 är tillräcklig har ingen ytterligare vägledning tagits med i dokumenter. Detta dokument fastställdes av EA:s generalförsamling den 17 november 2008 och av ENFSI:s årsmöte den 15 maj 2008.

Författare

EA-ENFSI:s gemensamma arbetsgrupp för kvalitet på brottsplatsundersökningar har utarbetat detta dokument på uppdrag av EA och ENFSI.

Officiellt språk

Denna text får översättas till andra språk efter behov. Den engelskspråkiga versionen förblir den slutgiltiga versionen.

Upphovsrätt

Upphovsrätten till denna text tillhör EA och ENFSI gemensamt. Texten får inte kopieras för återförsäljning.

Ytterligare information

För ytterligare information om denna publikation ber vi er kontakta er nationelle medlem av EA eller ENFSI.

Vänligen kontrollera EA:s och ENFSI:s webbplatser för uppdaterad information.

Kategori: 3 - EA MLA Sektorspecifika dokument

Datum för godkännande: November 2008

Datum för genomförande:

För gällande ackrediteringar mot ISO/IEC 17020 för brottsplatsundersökningar ska detta dokument ha implementerats senast ett år efter datum för godkännandet. För nya ansökningar om ackrediteringar kan det tillämpas omedelbart och senast ett (1) år efter datum för godkännande.

Inledning	4
1. Omfattning	5
1.1 Vägledning till §1.1 i ISO/IEC 17020.....	5
1.2 Vägledning till §1.2 i ISO/IEC 17020.....	5
1.3 Vägledning till §1.3 i ISO/IEC 17020.....	6
1.4 Vägledning till §1.4 i ISO/IEC 17020.....	6
2 Definitioner	6
2.1 Kund	6
2.2 Kontaminering.....	6
2.3 Brottsplats	6
2.4 Undersökningsmaterial	6
2.5 Bevis	7
2.6 Forensisk process.....	7
2.7 Opartiskhet.....	7
2.8 Kontrollorgan.....	7
2.9 Brottsplatsundersökare	7
2.10 Avvikelse.....	7
2.11 Kvalitetssystem	7
2.12 Underleverantör	8
2.13 Tillfällig personal	8
3 Administrativa krav	8
3.1 Vägledning till §3.3 i ISO/IEC 17020.....	8
3.2 Vägledning till §3.4 i ISO/IEC 17020.....	8
4 Oberoende, opartiskhet och integritet	8
4.1 Vägledning till §4.1 i ISO/IEC 17020.....	9
4.2 Vägledning till §4.2.1 i ISO/IEC 17020.....	9
4.3 Vägledning till §4.2.2 i ISO/IEC 17020.....	10
4.4 Vägledning till §4.2.3 i ISO/IEC 17020.....	10
5 Kvalitetssystem	11
5.1 Vägledning till §7.6 (a) i ISO/IEC 17020	11
5.2 Vägledning till §7.6 (b) i ISO/IEC 17020	11
5.3 Vägledning till §7.6 (c) i ISO/IEC 17020.....	11
5.4 Vägledning till §7.6 (d) i ISO/IEC 17020	11
5.5 Vägledning till §7,7 i ISO/IEC 17020.....	11
5.6 Vägledning till §7.8 i ISO/IEC 17020.....	12
5.7 Vägledning till §7.9 i ISO/IEC 17020.....	12
6 Personal	13
6.1 Vägledning till §8.1 i ISO/IEC 17020.....	13
6.2 Vägledning till §8.2 i ISO/IEC 17020.....	13
6.3 Vägledning till §8.3 i ISO/IEC 17020.....	13
6.4 Vägledning till §8.4 i ISO/IEC 17020.....	14
6.5 Vägledning till §8.5 i ISO/IEC 17020.....	14
6.6 Vägledning till §8.6 i ISO/IEC 17020.....	14
7 Lokaler och utrustning	14
7.1 Vägledning till §9.1 i ISO/IEC 17020.....	14

7.2	Vägledning till §9.2 i ISO/IEC 17020.....	15
7.3	Vägledning till §9.3 i ISO/IEC 17020.....	15
7.4	Vägledning till §9.4 i ISO/IEC 17020.....	15
7.5	Vägledning till §9.5 i ISO/IEC 17020.....	16
7.6	Vägledning till §9.6 i ISO/IEC 17020.....	16
7.7	Vägledning till §9.7 i ISO/IEC 17020.....	16
7.8	Vägledning till §9.10 i ISO/IEC 17020.....	16
7.9	Vägledning till §9.13 i ISO/IEC 17020.....	16
7.10	Vägledning till §9.14 i ISO/IEC 17020.....	16
7.11	Vägledning till §9.15 i ISO/IEC 17020.....	17
8	Kontrollmetoder och förfaranden.....	17
8.1	Vägledning till §10.1 i ISO/IEC 17020.....	17
8.2	Vägledning till §10.2 i ISO/IEC 17020.....	17
8.3	Vägledning till §10.3 i ISO/IEC 17020.....	17
8.4	Vägledning till §10.5 i ISO/IEC 17020.....	18
8.5	Vägledning till §10.8 i ISO/IEC 17020.....	18
9	Hantering av undersökningsmaterial.....	18
9.1	Vägledning till §11.1 i ISO/IEC 17020.....	18
9.2	Vägledning till §11.2 i ISO/IEC 17020.....	19
9.3	Vägledning till §11.3 i ISO/IEC 17020.....	19
9.4	Vägledning till §11.4 i ISO/IEC 17020.....	19
10	Redovisade dokument.....	19
11	Kontrollrapport (platsundersöknings-rapporter)	20
11.1	Vägledning till §13.1 i ISO/IEC 17020.....	20
11.2	Vägledning till §13.2 i ISO/IEC 17020.....	20
11.3	Vägledning till §13.4 i ISO/IEC 17020.....	20
12	Underleverantörer.....	21
12.1	Vägledning till §14.1 i ISO/IEC 17020.....	21
12.2	Vägledning till §14.3 i ISO/IEC 17020.....	21
13	Klagomål och omprövning.....	21
14	Samarbete.....	21
15	Litteraturförteckning.....	22

Inledning

Denna vägledning har utarbetats av en gemensam ENFSI/EA-arbetsgrupp som består av yrkesutövare inom områdena forensisk vetenskap, brottsplatsundersökning och ackreditering. Vid utarbetandet av vägledningen inhämtades synpunkter från experter runtom i Europa och arbetsgruppen har dessutom studerat befintliga dokument som redan används i Europa.

Denna vägledning skrevs på initiativ av ENFSI, European Network of Forensic Science Institutes, som sökte kontakt med EA, European co-operation for Accreditation. Syftet var att samarbeta för att skapa tilltro för och jämförbarhet i arbetet med brottsplatsundersökningar runtom i Europa.

Vid brottsplatsundersökningar görs en mängd professionella bedömningar till exempel när gränserna för brottsplatsen bestäms. Då måste brottsplatsundersökaren använda sin professionella bedömningsförmåga och inte enbart utgå från de observationer som görs på platsen utan även använda sig av sin tidigare erfarenhet. Denna typ av beslutsfattande fortsätter genom hela processen. Det var därför mycket naturligt att använda ISO/IEC 17020 som den grundläggande standarden för brottsplatsundersökningar.

Detta dokument omfattar processen från det ögonblick då en brottsplatsundersökningsgrupp, vad den än kallas, anländer till platsen fram till den tidpunkt då rapporten från brottsplatsen skrivs.

Efter att ha granskat allt tillgängligt material beslöt gruppen att ha "Guidance on Assessment in the Field of Forensic Evidence Recovery" (Vägledning för bedömning vid kriminalteknisk spårsäkring), utarbetad av den Swiss Accreditation Services, SAS som det grundläggande dokumentet, vilket de sedan vidareutvecklade.

Ett tack går till Swiss Accreditation Services för att EA och ENFSI fick använda deras dokument som grund för denna vägledning.

Brottsplatsundersökningsgruppens uppgift är (bland annat) att:

- bedöma brottsplatsen
- planera och bestämma undersökningsstrategi
- utföra undersökningar och samla bevis enligt spårsäkringsförfaranden, som till exempel att säkra undersökningsmaterial från platser, föremål, personer eller djur (levande eller döda), vilket erfordras som en del av brottsplatsundersökningen
- gå igenom undersökningarna och vid behov analysera på nytt

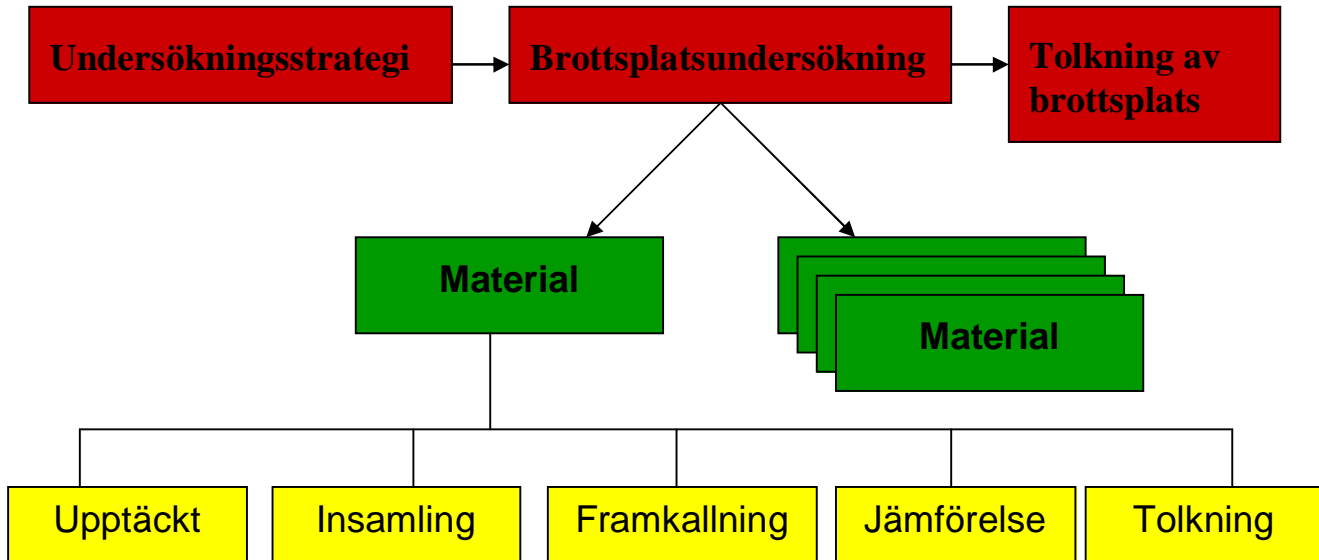
Beroende på varje lands rättssystem kan man närma sig brottsplatsen på olika sätt. I en del länder utför personal från ett forensiskt laboratorium vissa delar av brottsplatsundersökningen och i andra länder med specialiserade tjänster för brottsplatsundersökning som också utför provtagning och screeningtester. Denna vägledning närmar sig brottsplatsen ur brottsplatsundersökningstjänstens synvinkel och baserar sig därför på ISO/IEC 17020. Vissa aktiviteter på platsen ger upphov till en överlappning mellan det som omfattas av ISO/IEC 17020 och det som omfattas av ISO/IEC 17025. Arbetsgruppen planerar även att se på överlappningsaspekten och tillhandahålla samma vägledning för båda standarderna inom de överlappande områdena, till exempel provtagning, screeningtester osv.

Normativa dokument och vägledningar, såsom samlingen av internationella publikationer från ASTM International, reglerar specifika sidor av det forensiska arbetet och ger värdefull vägledning för standardiserad tillämpning av dem. För en mera fullständig lista över tekniska dokument från det här området, se Scene of Crime Working Group på ENFSI:s webbplats. Än så länge finns det emellertid ingen internationell standard för brottsplatsundersökningar som omfattar både allmänna kriterier för kvalitetssäkring och de tekniska kraven inom området.

De allmänna kraven för brottsplatsundersökning beskrivs bäst utifrån kraven på organ med ansvar för att utföra kontroller. För ackrediteringsändamål kan delar av den internationella standarden ISO/IEC

17020 "Allmänna krav på verksamhet hos olika typer av organisationer som utför kontroll", lämpligt anpassade och noggrannare förklarade i denna vägledning, utnyttjas för att underlätta en systematisk bedömning av kompetens.

Schemat nedan visar några av elementen i brottsplatsutredningsarbetet.

1. Omfattning

1.1 Vägledning till §1.1 i ISO/IEC 17020

Den forensiska processen på brottsplatsen omfattar en överblick av den inledande åtgärden på platsen för händelsen, utveckling av en undersökningsstrategi för platsen, säkring av bevis, tolkning av fynd, beslut om ytterligare undersökningar och förvaring av undersökningsmaterial. Processen omfattar således följande steg:

- Bedöm: platsen
- Planera: undersökningsstrategin
- Gör: undersök brottsplatsen, sök och säkra bevis, hantera och förvara undersökningsmaterial på korrekt sätt
- Gör: utför lämpliga undersökningar och tester enligt gällande förfaranden, utrustning och lämpliga kontroller
- Granska: tolka resultat, bestäm och undersök på nytt om nödvändigt

Dokumentet anger inte alltid vad som behöver registreras. Det är underförstått att alla steg och aspekter av undersökningen behöver dokumenteras.

1.2 Vägledning till §1.2 i ISO/IEC 17020

Detta dokument kan användas som vägledning av både brottsplatsundersökningstjänster vid utveckling av ett kvalitetssystem och av ackrediteringsorgan när de bedömer brottsplatsundersökningstjänster.

1.3 Vägledning till §1.3 i ISO/IEC 17020

Denna vägledning baseras på det faktum att standarden bekräftar behovet av vägledning inom specifika sektorer. Detta dokument upprepar inte kraven i standarden ISO/IEC 17020 eller den vägledning som ges i IAF/ILAC-A4 där dessa är tillräckliga. Där tolkning eller klarläggande behöver ges ytterligare vägledning i dokumentet. Därför bör denna vägledning läsas parallellt med ISO/IEC 17020 och IAF/ILAC-A4. När dessa två normativa dokument används bör läsaren vara medveten om att där det står "kontrollant" (eng.: inspector) är motsvarigheten för brottsplatsen "brottsplatsundersökare" och där det står "kontroll" (eng.: inspection) är motsvarigheten för brottsplatsen "undersökning" och att termen "kontrollorgan" (eng.: inspection body) avser brottsplatsundersökningstjänsten.

1.4 Vägledning till §1.4 i ISO/IEC 17020

Varje screening eller presumtiv testning ska utföras enligt dokumenterade förfaringssätt och ISO/IEC 17020 är avsett att täcka dessa förfaringssätt förutsatt att de relevanta bestämmelserna i ISO/IEC 17025 uppfylls. När analystekniker används för analys av undersökningsmaterial ska emellertid ISO/IEC 17020 inte användas. ISO/IEC 17025 ska tillämpas för denna del av proceduren, oberoende av om analysen utförs på plats eller under kontrollerade laboratorieförhållanden.

För ett organ som täcker mer än ett område av den forensiska processen kan kvalitetssystemet omfatta alla normativa krav utan att ytterligare system behövs för varje område. Ett organ kan till exempel ha ett enda kvalitetssystem som uppfyller kraven i både ISO/IEC 17020 och ISO/IEC 17025.

2 Definitioner

2.1 Kund

Kunden är normalt det organ som ber kontrollorganet utföra brottsplatsundersökningen eller en specifik del av den.

2.2 Kontaminering

Kontaminering är icke önskvärt tillförande av ämnen eller spår till undersökningsmaterial.

2.3 Brottsplats

Termen "brottsplats" används för att identifiera en plats för en händelse innan man fastställt om olaglig handling har ägt rum eller inte. Brottsplatsen är inte bara begränsad till platsen för händelsen, utan omfattar också områden där relevanta handlingar utfördes före eller efter brottet.

2.4 Undersökningsmaterial

Ett undersökningsmaterial är ett föremål eller prov som tagits om hand som del av en undersökning. Detta omfattar allt som tagits om hand från en brottsplats inklusive topsar, hela föremål, skräp osv. samt framtagna material som avgjutningar av fotavtryck, lyfta fingeravtryck osv.

2.5 Bevis

Bevis är vad som helst som kan bevisa eller motbevisa att ett antagande är sant, till exempel ett undersökningsmaterial eller avsaknaden av förväntade fynd.

2.6 Forensisk process

Forensisk process är insamlingen, utvärderingen och bedömningen av alla typer av bevis med hjälp av vetenskapliga metoder liksom lokalisering, dokumentation och bevarande av bevis.

2.7 Opartiskhet

Faktisk och uppfattad förekomst av objektivitet.

Anmärkning 1 Objektivitet innebär att det inte förekommer intressekonflikter eller att de är lösta så att de inte påverkar det anmälda organets efterföljande aktiviteter negativt.

Anmärkning 2 Andra termer som är användbara för att uttrycka opartiskhet är: objektivitet, oberoende, avsaknad av intressekonflikter, avsaknad av förutfattade meningar, fördomsfrihet, neutralitet, ärlighet, öppenhet, rättvisa, saklighet, balans.

2.8 Kontrollorgan

Kontrollorgan är i detta dokument en brottsplatsundersökningstjänst som gör professionella bedömningar för att undersöka (kontrollera) en plats i syfte att bidra till att avgöra vad som hände, var det hände, när det hände, hur det hände, varför det hände och vem som var inblandad.

Sv. anm.: Termen "brottsplatsundersökningstjänst" är valt för att inte begränsa målgruppen eftersom brottsplatser undersöks av olika typer av organisationer i varierande omfattning.

2.9 Brottsplatsundersökare

En person, oavsett benämning, som är utbildad för att utföra brottsplatsundersökningar och/eller utredningar. Andra benämningar för denna funktion är kriminaltekniker, brottsplatsutredare osv. I hela dokumentet, när helst termen brottsplatsundersökare används, avser den funktionen "kontrollant" som den används i ISO/IEC 17020.

2.10 Avvikelse

Avvikelse är när ett krav inte uppfylls, antingen genom organisationens policy och metoder eller genom kundens specifikation.

2.11 Kvalitetssystem

ISO/IEC 17020 använder termen kvalitetssystem, medan ISO/IEC 17025 använder termen ledningssystem. I detta dokument föredrog man att använda kvalitetssystem för att återspegla texten i ISO/IEC 17020. Båda termerna används för att referera till det dokumenterade systemet, hur det än benämns, som används för att handha de tekniska aspekterna, kvaliteten, de administrativa procedurerna osv. i en organisation.

2.12 Underleverantör

En underleverantör har avtalat att utföra arbete för kontrollorganet inom underleverantörens egen juridiska enhet och inom underleverantörens eget kvalitetssystem.

2.13 Tillfällig personal

Tillfällig personal är personal som har formella avtal att arbeta inom kontrollorganets juridiska enhet och kvalitetssystem.

3 Administrativa krav

3.1 Vägledning till §3.3 i ISO/IEC 17020

Den exakta omfattningen av det arbete som utförs av kontrollorganet regleras kontinuerligt av relevanta lagar, förordningar och regler samt av den speciella uppdraget från den brottsutredande myndigheten i det aktuella fallet. Avtal ingås inte alltid med kunderna och det finns inte heller alltid detaljerade uppdrag för brottsplatsundersökningstjänsten att följa.

Beskrivningen av omfattningen av en "kontroll" (undersökning) beror på den enskilda brottsplatsen. Detta har också nära samband med ackrediterings omfattning. Varje organisation som deltar i brottsplatsarbete behöver veta vad dess egen kompetens omfattar och även redovisa det i sitt kvalitetssystem.

3.2 Vägledning till §3.4 i ISO/IEC 17020

Brottsplatsundersökningstjänsten behöver göra en riskbedömning för sin verksamhet, oberoende av vad dess försäkring täcker. En sådan riskbedömning bör beakta den totala kostnaden, inklusive rättegångar om skadestånd, för misstag och brister i den professionella bedömningen hos brottsplatsundersökningstjänsten. Brottsplatsundersökningstjänstens verksamhet är i några länder fastställd i relevanta föreskrifter och lagar. De myndigheter som ansvarar för brottsplatsundersökningstjänsten är i dessa fall ansvariga för dess verksamhet. Brottsplatsundersökningstjänsten ska dock bedöma de risker som verksamheten innebär för myndigheten. Ansvarsförbindelser bör tas fram och dokumenteras.

4 Oberoende, opartiskhet och integritet

Typen (A, B eller C) av en organisation beskriver organisationens grad av oberoende i förhållande till dem som har intressen i undersökningsobjektet (process, händelse eller prov). Under alla omständigheter måste en organisation, vare sig den är av typen A, B eller C, bevara sin opartiskhet i förhållande till dem som har intressen i undersökningsobjektet. Valet av typ betyder inte att organisationen inte är opartisk. Det betyder endast att den utsätts för olika typer av hot mot sin opartiskhet och måste ha olika skyddsåtgärder för att garantera att dess opartiskhet inte rubbas.

Hot mot opartiskhet omfattar följande:

- a) Hot till följd av egenintresse: hot från en person eller ett organ som agerar i sitt eget intresse. Ett stort hot mot opartiskhet är ekonomiska egenintressen.
- b) Hot till följd av självgranskning: hot från en person eller ett organ som granskar det arbete som de själva har utfört. Revision av en kunds ledningssystem när personen eller organet som utför revisionen har gett kunden rådgivning för ledningssystem skulle innebära hot till följd av självgranskning.
- c) Hot till följd av förtrolighet (eller tillit): hot på grund av att en person eller ett organ är alltför förtrogen med eller har för stor tillit till en annan person istället för att leta efter objektiva bevis.
- d) Hot genom skrämelse: hot som uppstår på grund av att en person eller ett organ har en känsla av att bli tvingad öppet eller i hemlighet, som till exempel hot om att bli utbytt eller rapporterad till överordnad.

En brottsplatsundersökningstjänst, oberoende av vilken typ (A, B eller C) den hänförs till, behöver analysera hoten mot sin opartiskhet och vidta lämpliga säkerhetsåtgärder för att skydda sig.

Om man beaktar den rättsliga naturen av en brottsplatsundersökningstjänsts arbete inser man att det kommer att finnas skillnader i sättet att välja typ. Dessa skillnader utgör en naturlig del av de individuella rättsliga ramarna inom varje land/ekonomi. Man uppfattar också innebörden av de olika typerna på olika sätt. Det är därför svårt att harmonisera valet av typ mellan olika länder. Det gäller därför för varje land att från fall till fall utvärdera vilken typ som ska anvisas en speciell tjänst och att förklara konsekvenserna av valet för marknaden. Om behov av harmonisering skulle uppstå inom en region eller internationellt är rekommendationen att avstå från att tilldela någon typ.

4.1 Vägledning till §4.1 i ISO/IEC 17020

Organisationen måste ha tydliga och dokumenterade policyer och förfaranden beträffande den press på individer som kan påverka deras omdöme. Dessutom måste organisationen ha en policy och ett förfarande som ska följas om en omständighet upptäcks där det finns en risk för att en individs omdöme har påverkats menligt. Det är vidare viktigt att dokumentera kända fakta och att visa vad slutsatserna grundas på när professionella bedömningar av brottsplatser görs.

4.2 Vägledning till §4.2.1 i ISO/IEC 17020

Indelningen av kontrollorgan i typerna A, B eller C är i huvudsak en fråga om oberoende.

När det gäller uppdrag och struktur är brottsplatsundersökningstjänster huvudsakligen ett kontrollorgan som tillhandahåller tjänster som opartisk tredje part.

Kriterierna för oberoende för ett kontrollorgan typ A är följande:

- a) Brottsplatsundersökningstjänsten är en oberoende juridisk person eller en del av en juridiskt identifierbar organisation. Den förblir emellertid alltid helt oberoende av de berörda parterna i specifika fall eller så avstår den från eller drar sig tillbaka från uppdragen.
- b) Förfaranden och policyer för att alltid upprätthålla fullständigt oberoende (till exempel i förhållande till personal, finanser, beslut eller standardförfarande) definieras och följs.
- c) Individuella anställda som ansvarar för att utföra kontroller har ingen direkt relation (privat eller yrkesmässig) till fallet som ska utredas, de iblandade personerna eller säkrade bevis/undersökningmaterial.
- d) Brottsplatsundersökningstjänstens service (kontrollerna) görs tillgängliga för alla intresserade rättsinstanser inom ramen för lagstiftningen. Brottsplatsundersökningstjänsten (kontrollorganet) får inte pålägga den officiella kunden orimliga villkor, finansiella eller andra, för att reglera antalet avböjda arbeten eller få högre inkomst.

- e) Det finns varken utrymme för diskriminering eller favorisering av individuella officiella kunder eller privata kunder inom lagens ram. Detta gäller acceptering av uppdrag, genomförande och val av metod som ska användas av brottsplatsundersökningstjänsten.

Normalt uppfyller en brottsplatsundersökningstjänst (kontrollorgan) kraven för typ A. På grund av brottsplatsundersökningens natur är det emellertid inte alltid klart innan undersökningen har avslutats och fallet uppklarats om de personer som var inblandade i brottet i verkligheten har anknytningar till det undersökande kontrollorganet och dess personal, till exempel genom släktskap. Kontrollorganet behöver därför ha policyer och förfaranden för att hantera sådana situationer och kunna vidta åtgärder för att garantera att dess opartiskhet kan försvaras om den ifrågasätts.

Om kontrollorganet inte uppfyller alla krav för typ A kan det vara ett kontrollorgan av typ C och måste då uppfylla alla krav för typ C. Ett kontrollorgan av typ C behöver ha skyddsåtgärder inom organisationen för att garantera adekvat åtskillnad mellan skyldigheter och ansvar när det tillhandahåller sina tjänster. (Se även Vägledning till ISO/IEC 17020 4.2.3.)

4.3 Vägledning till §4.2.2 i ISO/IEC 17020

Om ett kontrollorgan har undersökningar av brottsplats utförda inom sin egen organisation som sitt enda verksamhetsområde, behöver organet uppfylla kraven för typ B.

4.4 Vägledning till §4.2.3 i ISO/IEC 17020

Kontrollorganet kategoriseras som ett kontrollorgan av typ C när händelsen misstänks ha inblandning från själva kontrollorganet eller av någon person/något organ som är direkt kopplat till det.

Kriterierna för typ C som behöver uppfyllas redovisas nedan.

- a) Brottsplatsundersökningstjänsten behöver inte vara en separat del av myndigheten (t.ex. polisen) men ska vara identifierbar inom organisationen.
- b) Tjänsterna tillhandahålls i allmänhet åt offentliga kunder inom den rättsliga processen (t.ex. olika myndigheter). Rättsliga krav och begränsningar bestämmer vilket förfarande som används.
- c) Under exceptionella förhållanden kan privata avtal, till exempel med försäkringsbolag, ingås i överensstämmelse med de rättsliga kraven och begränsningarna.
- d) Kvalitetssystemet bestämmer också förfarandet i det fall att ett organ eller en anställd inom brottsplatsundersökningstjänstens moderorganisation är eller kunde bli inblandade i fallet som utreds.
- e) Det finns anvisningar för det fall att en anställd vid brottsplatsundersökningen (underkastad straffrätt eller civilrätt), är inblandad i det fall som utreds. Dessutom finns det anvisningar för det fall att avtal ingås med privata organisationer (t.ex. försäkringsbolag).

Anställda vid en brottsplatsundersökningstjänst får inte (i någon av de tre typerna av kontrollorgan som skisserats ovan och i överensstämmelse med standarden ISO/IEC 17020) utsättas för någon kommersiell, ekonomisk eller personlig påverkan som skulle kunna inverka menligt på deras slutliga bedömning.

Varken de personer som kontrolleras eller de interna organen får gynnas eller missgynnas av det fall som handhas av deras egen brottsplatsundersökningstjänst. Om ett ansvarigt organ ger uttryck åt befogat tvivel i fråga om brottsplatsundersökningstjänstens oberoende och opartiskhet, bör överordnade myndigheter ge uppdraget till en annan brottsplatsundersökningstjänst.

Om resultaten av undersökningen betvivlas bör de överlämnas till behörig myndighet. Varken den organisation som uttrycker tvivel eller den organisation som har utfört undersökningen bör vara involverad i processen.

5 Kvalitetssystem

5.1 Vägledning till §7.6 (a) i ISO/IEC 17020

Aktuella versioner av all tillämplig dokumentation ska finnas tillgänglig på alla relevanta platser och för all berörd personal. Detta garanterar att all personal som utför samma uppgifter samtidigt gör det på precis samma sätt och följer samma version av dokumenterat förfarande. Standardförfarande, kvalitetsmanualer och referensmanualer kan finnas på olika media t.ex. på papper eller elektroniskt. Manualer och standardförfaranden behöver inte nödvändigtvis finnas på papper.

5.2 Vägledning till §7.6 (b) i ISO/IEC 17020

När kontrollorganet väljer ett system måste man beakta möjligheten att kontrollera dokument och hur lätt det är att säkerställa att samma version av standardförfaranden, referensmanual och kvalitetsmanual alltid finns tillgänglig.

5.3 Vägledning till §7.6 (c) i ISO/IEC 17020

Det finns ett behov av att uppfylla det relevanta rättssystemets krav avseende preskriptionstiden och detta påverkar hur länge ersatta dokument måste bevaras. Endast en kopia, på papper eller i elektroniskt format, av ersatta dokument behöver bevaras under den bestämda perioden.

5.4 Vägledning till §7.6 (d) i ISO/IEC 17020

Endast betydelsefulla ändringar i kvalitetsdokument behöver meddelas andra parter. Exempel på andra parter som åberopas i standarden är:

- kunden när det handlar om undersökningsresultat,
- laboratoriet som utför analyserna när det handlar om hanteringen av undersökningsmaterial osv.
- underleverantörer när det handlar om ändringar av anvisningar osv.

5.5 Vägledning till §7,7 i ISO/IEC 17020

Brottsplatsundersökningstjänsten bör systematiskt planera och genomföra interna revisioner med regelbundna intervall, för att jämföra kvalitetssystemet med kriterierna i standarden ISO/IEC 17020 och pröva effektiviteten i de fastställda skriftliga förfarandena i praktiken. Resultatet av den interna revisionen bör läggas fram för de berörda och man bör gemensamt komma överens om korrigerande åtgärder, vilkas effektivitet bör granskas när de genomförts. Antalet och omfattningen av interna revisioner med avseende på "förfarande för deltagande vid brottsplatsundersökningar" bör planeras så att ett slumpvis urval insamlat under året kan användas för att få en klarare bild av kvalitetssystemets alla element och processer.

De olika revisionspunkterna ska bedömas kritiskt, vilket bör möjliggöra ständiga förbättringar inom organisationen vartefter felaktigheter systematiskt upptäcks och åtgärdas. En objektiv analys av resultaten och de anställdas kritiska förmåga är en nödvändig förutsättning.

De personer som utför intern revision bör vara oberoende av den verksamhet som de granskar.

En intern revision bör normalt omfatta åtminstone

- kvalitetssystemet
- tillämpningen av kvalitetssystemet
- dokumentation i enskilda ärendeakter, och
- närvaro som vittne på plats

För de som behöver mer vägledning om revision rekommenderas ISO 19011:2002.

5.6 Vägledning till §7.8 i ISO/IEC 17020

Policyn och förfarandet för återkoppling och korrigerande åtgärder ska garantera att:

1. ansvaret och befogenheterna för hantering av avvikande arbete anges och åtgärder (inklusive stoppande av arbete och kvarhållande av platsundersökningsrapporter vid behov) fastställs och vidtas när avvikande arbete identifieras
2. en utvärdering av det avvikande arbetets betydelse görs
3. korrigerande åtgärd vidtas omedelbart, tillsammans med varje beslut om det avvikande arbetets godtagbarhet
4. när det är nödvändigt underrättas kunden och arbetet återkallas
5. ansvaret för att besluta om återupptagande av arbetet är fastställt

Sv anm.: Med "avvikande arbete" avses att arbete utförts som ej följer fastställd och gällande förfarande.

När utvärderingen visar att det avvikande arbetet skulle kunna inträffa igen eller att det råder tvivel om att brottsplatsundersökningstjänstens verksamhet uppfyller sina egna policyer och förfaranden, skall följande förfarande för korrigerande åtgärder följas.

Brottsplatsundersökningstjänsten bör upprätta policyer och förfaranden och om det är nödvändigt utse lämpliga personer att genomföra korrigerande åtgärder när avvikande arbete identifieras. Ett problem med kvalitetssystemet eller med brottsplatsundersökningstjänstens tekniska verksamhet kan identifieras med hjälp av olika aktiviteter, som exempelvis kontroll av avvikande arbete, interna eller externa revisioner, granskning av ledningen, återkoppling från kunder och från observationer av brottsplatsundersökare. Det rekommenderas att förfarandet för korrigerande åtgärder börjar med en utredning för att fastställa grundorsaken till problemet.[2]

Orsaksanalys är nyckeln och ibland den svåraste delen av förfarandet vid korrigerande åtgärder. Ofta är grundorsaken inte uppenbar och därför krävs en noggrann analys av alla eventuella orsaker till problemet. Eventuella orsaker kan omfatta kundens krav, undersökningsmaterialen, beskrivning av undersökningsmaterial, metoder och förfaranden, personalens färdighet och utbildning, förbrukningsmateriel, eller utrustning och dess kalibrering och underhåll. [2]

5.7 Vägledning till §7.9 i ISO/IEC 17020

En allsidig årlig bedömning ("genomgång") av brottsplatsundersökningstjänstens kvalitetssystem utförs normalt av ledningen för att ge möjlighet till slutgiltiga utlåtanden om de använda metodernas och förfarandens bestående ändamålsenlighet och effektivitet.

Bedömningen bör, som ett minimum, beakta följande aspekter:

- a) Rapporter från personal med kontrollfunktion eller personal i ledande befattning (avdelnings- eller gruppchefer) om utfört arbete, teknisk inriktning, prestationer och områden med utrymme för förbättring
- b) Föreskrifters och gällande förfarandens ändamålsenlighet liksom slutsatserna och resultaten från dessa
- c) Resultat av interna revisioner och " förfarande för deltagande vid brottsplatsundersökningar"

- d) Missnöje och klagomål från kunden (korrigerande och förebyggande åtgärder) eller rapporter avgivna för aktuella eller avslutade rättsprocesser
- e) Återkoppling från kunder
- f) Identifierade förändringar som krävs i kvalitetssystemet
- g) Bedömningar gjorda av externa organ (exempel på externa organ kan vara ackrediteringsorgan, nationella statliga revisorer osv.)
- h) Redogörelse av nyttjande och ändamålsenligheten av personal och tekniska resurser
- i) Framtida planer och uppskattningar av kostnader för nya verksamhetsområden (där det är relevant)
- j) Redogörelse för behovet av fortgående utbildning och professionell utveckling samt information om utförd verksamhet.

6 Personal

6.1 Vägledning till §8.1 i ISO/IEC 17020

Avtal med tillfällig personal ska innefatta överenskommelse om sekretess på samma sätt som när det gäller fast anställda. Avtalen måste säkerställa den tillfälliga personalens kontinuitet, tillgänglighet och uppträdande vid brottsplatsundersökningar.

6.2 Vägledning till §8.2 i ISO/IEC 17020

Kvalitetssystemet bör fastställa varje roll vid brottsplatsundersökningar med specifika krav på kvalifikationer, utbildning, erfarenhet och kunskap för de uppdrag som den utför. Kompetensen hos tillfällig personal som används är brottsplatsundersökningstjänstens ansvar. Detta kan göras genom att anställa personal från en organisation som är ackrediterad inom det erforderliga området även om deras kompetens ändå måste bestyrkas av kontrollorganet.

Varje medarbetare ska vara medveten om sin roll och dess begränsningar. Denna information ska ges skriftligt för att undvika missförstånd.

"Relevant kunskap om den teknologi" avser förståelse av tekniken bakom brottet (t.ex. skjutvapen) och tekniken som används för att utreda brottet (t.ex. fingeravtryck, DNA, blodbildsanalys).

Att förstå "betydelsen av funna avvikelser" kräver att brottsplatsundersökaren uppmärksammar betydelsen av det ovanliga på en brottsplats, till exempel ett iscensatt inbrott.

6.3 Vägledning till §8.3 i ISO/IEC 17020

Det ska finnas ett uppdaterat dokumenterat utbildningsprogram på plats som innefattar kompetensbedömning med definierade kriterier för att förklara någon kompetent (t.ex. ENFSI-QCC Competence assurance for ENFSI practitioners involved in the forensic process – An overview).

Termen "kompetent" definieras som att ha den erforderliga kunskapen, färdigheten och förmågan att utföra uppdraget. Att ha kvalifikationer, utbildning och erfarenhet garanterar inte praktisk kompetens för brottsplatsundersökning eller välgrundat professionellt omdöme. Därför ska ledningen eller ansvariga personer kunna visa att personalen är kompetent genom att utföra bedömningar av deras kunskap och färdighet mot fastställda kriterier. Utbildning bör följa ett fastställt program och kompetensbedömningen ska tillämpas konsekvent på alla. Bedömningen behöver ske på varje nivå av professionell utveckling för de berörda personerna. Kriterier för godkännande ska anges för de relevanta rollerna för att avgöra kompetensen. Vid behov bör utbildningsprogram omfatta momentet att vara sakkunnig vid en rättegång.

Ett introduktionsförfarande bör ingå för nya anställda med dokumentation av upplärningsperioden, utbildning och den överinseende som krävs. Programmet kan variera beroende på förmågan, kvalifikationerna och erfarenheten hos dem som lärs upp.

Introduktionsförfarandet för brottsplatsundersökare bör i första hand utgå från deras expertis, specialkunskaper och erfarenhet. Som ett exempel på hur detta kan göras inom brottsplatsundersökningstjänsten kan alla tillsatta brottsplatsundersökare:

- a) besöka alla verksamhetsområden inom brottsplatsundersökningstjänsten som är relevanta för dem under deras introduktionsperiod och få en mer detaljerad förklaring av kvalitetssystemet
- b) arbeta under överinseende av en erfaren brottsplatsundersökare tills de bedöms kompetenta
- c) erhålla fortgående utbildning och professionell utveckling med hänsyn till vetenskapens och teknikens successiva utveckling inom ramen för deras eget specialistområde.

Stegen a till c planeras och dokumenteras för alla brottsplatsundersökare och den kunskap som de skaffar sig och utveckling som de genomgår diskuteras med dem.

Brottsplatsundersökningstjänstens policy ska även omfatta förfaranden för förnyad upplärning efter att en kompetens ej upprätthållits, samt underhåll av färdighet och expertis inklusive uppdateringar med den senaste utvecklingen inom brottsplatsundersökningar.

Kompetenta externa utbildningsorgan kan användas för utbildning av personal.

6.4 Vägledning till §8.4 i ISO/IEC 17020

All personal vars arbete påverkar resultatet av brottsplatsundersökningen ska ha en uppdaterad förteckning över utbildning, utveckling och kompetensbedömning. Underhållet av kompetensförteckningen dokumenteras och bör vara tillräckligt detaljerad för att ge bevis för att personalen har fått rätt utbildning och att deras förmåga att utföra sina uppdrag har bedömts formellt.

6.5 Vägledning till §8.5 i ISO/IEC 17020

En uppförandekod för brottsplatsundersökningar bör omfatta arbetsetik, sekretess, opartiskhet, personlig säkerhet, relationer till andra medarbetare av brottsplatsundersökningsgruppen och alla andra frågor som behövs för att säkerställa lämpligt uppförande hos brottsplatsundersökningspersonal.

6.6 Vägledning till §8.6 i ISO/IEC 17020

Termen "ersättning" avser löner och alla andra förmåner, till exempel bil, pensionsplan, försäkring osv.

7 Lokaler och utrustning

7.1 Vägledning till §9.1 i ISO/IEC 17020

Termen "lokaler" avser de medel genom vilka undersökningsmaterialen och den använda utrustningen kan skyddas under undersökningen, till exempel tält, lagerområde, mobilt kontor, mobilt laboratorium osv.

Termen "utrustning" avser alla verktyg och instrument som används för undersökningen av brottsplatsen och som behöver övervakas och kontrolleras för att skydda brottsplatsen och föremålen. Utrustning omfattar även reagens och andra referensmaterial.

Brottsplatsundersökningstjänsten behöver inte äga de lokaler eller den utrustning som den använder. Lokaler och utrustning kan lånas, hyras, leasas eller tillhandahållas av någon annan part (t.ex. den som installerat utrustningen). Ansvaret för ändamålsenlighet och kalibreringsstatus när det gäller utrustning som används vid undersökningar, vare sig den ägs av brottsplatsundersökningstjänsten eller inte, ligger enbart på brottsplatsundersökningstjänsten.

Några exempel på lokaler och utrustning kan vara följande:

- a) Resurser för bildokumentation och kommunikation
- b) Medel att säkra platsen för händelsen under alla tänkbara miljöförhållanden, och att beskriva den (klockslag och datum, meteorologiska förhållanden osv.)
- c) Medel att skydda brottsplatsundersökarna
- d) Resurser för professionellt säkrande av undersökningsmaterial för specialiserad undersökning i provningslaboratorier
- e) Medel som ger möjlighet till (enkla) funktionella och analytiska tester på platsen för händelsen (t.ex. mätutrustning)

Brottsplatsundersökningstjänsten bör följa och registrera miljöförhållandena med kalibrerad utrustning, där det är tillämpligt och notera om förhållandena överskrider de gränser inom vilka undersökningen kan utföras.

7.2 Vägledning till §9.2 i ISO/IEC 17020

Termen "regler" avser det faktum att brottsplatsundersökningstjänsten behöver ha skriftliga policyer och förfaranden som anger de förhållanden under vilka utrustningen och lokaler kan användas och personerna som tillåts använda dem. Brottsplatsundersökningstjänsten behöver ha policyer för användning av engångsutrustning för att säkerställa att sådan utrustning inte bidrar till kontamination genom felaktig användning eller återanvändning.

Termen "tillgång" avser behörighet att använda specifika lokaler och specifik utrustning. Den syftar även till att förhindra obehöriga personer, t.ex. tredje part, att använda utrustningen eller få tillträde till brottsplatsen.

Obehöriga personer bör inte tillåtas använda lokaler och utrustning. Om något föremål har varit utanför brottsplatsundersökningstjänstens direkta kontroll, måste åtgärder vidtas för att bekräfta dess fortsatta ändamålsenlighet innan det tas i bruk på nytt. Typiska åtgärder kan omfatta okulärbesiktning, funktionstester och/eller omkalibrering.

7.3 Vägledning till §9,3 i ISO/IEC 17020

I detta sammanhang omfattar utrustning även reagens, till exempel luminol, Hemastix, Phosphatesmo, leuco crystal violet, osv.

Ett annat exempel är digitalkameror vilkas ändamålsenlighet har kontrollerats med ett testkort för att visa rätt färgåtergivning och upplösning.

7.4 Vägledning till §9.4 i ISO/IEC 17020

All utrustning som påverkar kvaliteten på undersökningsresultaten behöver antingen märkas eller identifieras på annat sätt.

7.5 Vägledning till §9.5 i ISO/IEC 17020

Underhållet gäller all utrustning som påverkar kvaliteten på undersökningsresultaten. Underhållet omfattar även kontroll av utrustningens funktion för att säkerställa att den fungerar på rätt sätt.

7.6 Vägledning till §9.6 i ISO/IEC 17020

All utrustning som används för mätningar och tester, där resultatet av sådana mätningar och tester har en betydande inverkan på resultaten och tolkningen av brottsplatsundersökningen, ska kalibreras på ett spårbart sätt.

När utrustning som inte är under brottsplatsundersökningstjänstens direkta kontroll används ska brottsplatsundersökningstjänsten verifiera att utrustningen uppfyller alla relevanta krav enligt ISO/IEC 17020 innan den används för undersökningar. Verifieringsförfarandet ska dokumenteras och verifieringsnoteringarna ska sparas.

7.7 Vägledning till §9.7 i ISO/IEC 17020

Några exempel på utrustning som behöver kalibreras är följande:

- termometrar,
- ljudmätare,
- 3D-laserskanner,
- skjutmått,
- gasdetektor,
- fotojoniseringsdetektor,
- GPS för positionsbestämning/loggning,
- laseravståndsmätare, linjaler, mikrometrar och mätanordningar för att registrera avstånd och dimensioner,
- dataloggar som används för att registrera väderinformation (för palynologi och entomologi).

7.8 Vägledning till §9.10 i ISO/IEC 17020

Referensmaterial när det gäller brottsplatsundersökningar avser material som används för kvalitetskontroll, är känt och spårbart till en känd källa och används för att kontrollera att utrustning och reagens fungerar korrekt.

7.9 Vägledning till §9.13 i ISO/IEC 17020

Vad som är datoriserad eller automatiserad utrustning är inte alltid uppenbart. Ett exempel är utrustning som används för digital avbildning.

7.10 Vägledning till §9.14 i ISO/IEC 17020

Kraven på felaktig utrustning gäller även reagens. Dessa krav är relevanta endast när utrustningen och reagensen skulle kunna påverka resultatet av undersökningen.

7.11 Vägledning till §9.15 i ISO/IEC 17020

Varje utrustningsartikel ska vara registrerad och likaså dess programvara som är av betydelse för undersökningar som utförs. Se även vägledning till 9.4, 9.5 och 9.6.

Registret bör omfatta åtminstone följande:

- a) namn på utrustningen och dess programvara
- b) tillverkarens namn, typnamn och serienummer eller annan unik identifiering
- c) kontroller att utrustningen motsvarar specifikationen
- d) aktuell placering, om tillämpligt
- e) tillverkarens anvisningar, om tillgängliga, eller hänvisning till var de finns
- f) datum, resultat och kopior av rapporter och intyg över alla kalibreringar, justeringar, acceptanskriterier
- g) datum för nästa kalibrering
- h) underhållsplan, om tillämpligt, och hittills utfört underhåll
- i) eventuell skada, felfunktion, modifieringar eller reparation av utrustningen

8 Kontrollmetoder och förfaranden

8.1 Vägledning till §10.1 i ISO/IEC 17020

Anställda utför undersökningar enligt de rutiner och förfaranden som fastställts i kvalitetssystemet. Rutinerna kan grundas på nationellt och internationellt accepterade arbetsrutiner. I vissa fall kan interna förfaranden användas.

Under vissa omständigheter tillhandahåller kunden tilläggs- eller bakgrundsinformation som bör beaktas eller uttryckligen undersökas vid tiden för undersökningen. Om sådan tilläggs- eller bakgrundsinformation används för kontrollen bör brottsplatsundersökningstjänsten kunna införa nödvändiga interna åtgärder för att verifiera dess riktighet och integritet samt även dokumentera den.

8.2 Vägledning till §10.2 i ISO/IEC 17020

För en lista över tekniska dokument för provtagning inom brottsplatsundersökningar, se till exempel ENFSI:s webbplats.

8.3 Vägledning till §10.3 i ISO/IEC 17020

En nationellt eller internationellt erkänd metod eller ett erkänt förfarande skulle uppfylla kraven för ett standardförfarande och behöver inte bevisas vara lämpligt för sitt ändamål av brottsplatsundersökningstjänsten. Ett sådant erkännande kan ha gjorts av nationella, regionala eller internationella standardiseringsinstitut eller av sektororganisationer.

Ändrade versioner av standardmetoder behöver bevisas vara lämpliga för ändamålet och ingår i kategorin icke-standardmetoder.

I samtliga fall skulle brottsplatsundersökningstjänsten behöva kontrollera att såväl standardiserade som icke standardiserade förfaranden kan användas på rätt sätt av sin personal.

8.4 Vägledning till §10.5 i ISO/IEC 17020

På grund av brottsplatsundersökningens natur är omfattningen av ett uppdrag inte alltid tydligt innan undersökningen har påbörjats. Kraven i denna klausul bör därför anpassas efter detta faktum.

Brottsplatsundersökningstjänsten bör ha ett system som säkerställer att kommande uppdrag granskas skyndsamt och antingen handhas på lämpligt sätt eller, om nödvändigt, avböjs.

Saker som behöver beaktas är följande:

- den expertis och den tekniska kunskap som krävs av brottsplatsundersökare
- det aktuella uppdragets omfattning och speciella förhållanden, i den mån dessa är kända och förstådda, för att göra det möjligt att utfärda tydliga anvisningar
- användningen av lämpliga resurser, lokaler och utrustning
- pågående bevakning av uppdrag och uppgifter
- granskning av slutförda uppdrag eller uppgifter för att säkerställa att de uppfyller kraven och har utförts på rätt sätt

Vid begäran av rutinarbete eller återkommande arbete kan granskningen begränsas till överväganden om tid och resurser, och i sådana fall skulle en godtagbar registrering vara ett undertecknat godkännande av uppdrag av en vederbörligt bemyndigad person.

I situationer när muntliga överenskommelser är acceptabla bör kontrollorganet föra ett register över alla förfrågningar och anvisningar som erhållits muntligt samt datum och namnet på kundens representant.

Anteckningar om avtalsgranskning ska bevaras.

8.5 Vägledning till §10.8 i ISO/IEC 17020

Brottsplatsundersökningstjänsten ska sörja för att brottsplatsundersökarna har säkra arbetssätt inklusive alla nödvändiga anvisningar om säkerhetsåtgärder. Brottsplatsundersökarna ska hålla sig till säkerhetsföreskrifter och ge akt på råden och förbudna ageranden. I detta sammanhang ska de använda de personliga skyddskläder som de har fått för att skydda både sig själva och sin omgivning under arbetet på brottsplatsen.

9 Hantering av undersökningsmaterial

9.1 Vägledning till §11.1 i ISO/IEC 17020

De undersökningsmaterial som samlats in under materialinsamling och provtagningen måste identifieras tydligt och unikt för att göra en systematisk utvärdering möjlig. När det är tillämpligt måste insamlade undersökningsmaterial och de platser där de har hittats dokumenteras eller utmärkas genom lämpliga metoder (t.ex. mätningar, ritningar, diagram, fotografier, fotogrammetri osv.) så att föremålen kan identifieras när som helst och fyndplatsen bestämmas. Undersökningsmaterialens identitet bör stämma överens med platsundersökningsrapporten.

Lämpliga försiktighetsåtgärder krävs när kontrollorganet hanterar potentiellt farliga ämnen och föremål.

9.2 Vägledning till §11.2 i ISO/IEC 17020

Ovanligheter och avvikelser är fynd och observationer på brottsplatsen som inte passar in i de vanliga förväntningarna på platsen, till exempel stöld av motorfordon och ett lik i bagageluckan.

Avvikelse när det gäller ett undersökningsmaterial kan vara en del som fattas, ett öppet undersökningsmaterial eller om det finns tvivel om föremålets ändamålsenlighet, till exempel IED¹ (brevbomb).

Ovanligheter eller avvikelser på brottsplatsen, vilka visas för eller omedelbart identifieras av undersökningsgruppen, ska registreras och utredas innan själva undersökningen påbörjas. Dessa skulle kunna påverka den fortsatta inriktningen av undersökningen eller kräva ett förfarande som skiljer sig från kvalitetssystemets standardförfaranden. Om det innan undersökningen påbörjas uppstår tvivel om undersökningsmaterial kan säkras på rätt sätt under rådande förhållanden, ska den överordnade instansen eller kunden rådfrågas om och på vilket sätt de tillgängliga resurserna ska användas. Extra eller "specialiserad" brottsplatsundersökare eller tekniska resurser för säkring av undersökningsmaterial eller andra eventuella bevis behöver ibland begäras.

9.3 Vägledning till §11.3 i ISO/IEC 17020

Innan undersökningsmaterialen tas om hand bör undersökningsgruppen beakta rådande förhållanden på plats för att säkerställa att undersökningsmaterialen i möjligaste mån kan säkras och dokumenteras i orört skick. När det behövs och beroende på valmöjligheter när det gäller tekniken förbereds undersökningsmaterialen för provtagningen. "Förberedelse av föremål" när det gäller brottsplatsundersökning kan avse "beslut om i vilken ordningsföljd prover ska tas", eller diskussioner med kollegor om i vilken ordning saker ska göras.

9.4 Vägledning till §11.4 i ISO/IEC 17020

För rättsliga ändamål bör brottsplatsundersökningstjänster för att garantera undersökningsmaterialets integritet kunna visa att de undersökta och rapporterade undersökningsmaterialen var de samma som säkrades på brottsplatsen. En "chain of custody" bör upprättas i form av en skriftlig dokumentation från mottagandet av föremål/undersökningsmaterial, som specificerar varje person eller organ som tar hand om ett föremål eller alternativt anger platsen för föremålet (t.ex. om det sätts i lager). Den godtagbara definitionen och förfarandet för "chain of custody" behöver anpassas till rättsliga bestämmelser i varje land.

Undersökningsgruppen bör alltid säkerställa att de identifierade undersökningsmaterialen som tas om hand för vidare undersökning på ett speciallaboratorium säkras, förvaras och transporteras utan kontamination (från omgivningen, vädret, personer osv.).

Återlämnandet eller bortskaffandet av kvarhållet material måste överenskommas med kunden och registreras skriftligt. Dessutom bör varje förflyttning också registreras.

10 Redovisade dokument

Platsundersökningsrapporten dokumenterar alla resultat av brottsplatsundersökningen. Alla ytterligare dokument om undersökningen bör lätt kunna kopplas till den aktuella brottsplatsen. All dokumentation måste sparas och arkiveras på ett systematiskt sätt för att underlätta eventuell senare granskning. Det är nödvändigt att ha ett dokumenterat förfarande för att hitta all relevant information som hör till bestämda brottsplatser eller förseelser.

---

¹ IED: Improvised explosive device, 'improviserad spränganordning'.

Brottsplatsundersökningstjänsten bör ha ett gemensamt förfarande för att utföra teknisk dokumentation och anteckningar. Detta förfarande bör göra åtskillnad mellan dokumentation gjord för hand i dokumentbevis (t.ex. formulär, checklistor, listor, anteckningsblock osv.) och den dokumentation som gjorts med teknisk utrustning (t.ex. dator, skanner, kamera, film- och inspelningsutrustning osv.). Lagstiftningen om skydd av information och personuppgifter bör följas hela tiden, oberoende av vilken dokumentationsmetod som används.

Dokumentationen kan omfatta formulär, avtal, arbetsblad, arbetsböcker, checklistor, arbetsanteckningar, kundens anteckningar, papper och återkoppling, rapporter från brottsplatsundersökning, rapporter från interna revisioner och ledningens genomgång liksom dokumentering av korrigerande och förebyggande åtgärder.

11 Kontrollrapport (platsundersökningsrapporter)

11.1 Vägledning till §13.1 i ISO/IEC 17020

Typen och mängden av information som krävs i rapporten kan vara beroende av rättssystemet. I alla fall bör det emellertid finnas klara angivelser om vad som är fakta och vad som är tolkningar, antaganden eller synpunkter.

Det bör också noteras att vissa spår går ej att bevara, i ordets rätta betydelse, utan behöver dokumenteras och/eller mätas med lämplig dokumentationsteknik. Detta på grund av att det inte går att återgå till ursprungssituationen.

11.2 Vägledning till §13.2 i ISO/IEC 17020

Rapporten bör innehålla alla resultat av undersökningar och iakttagelser, inklusive visuella bevis, liksom när det är lämpligt slutsatser dragna från dessa resultat.

Rapporterna som avges av undersökningsgruppen bör vara fullständiga och bör innehålla den information utifrån vilken en tolkning kan göras.

Brottsplatsundersökningstjänsten behöver utveckla sitt eget format och sin egen innehållsförteckning för sina rapporter baserade på vägledningen Bilaga 3 till IAF/ILAC-A4.

11.3 Vägledning till §13.4 i ISO/IEC 17020

Det får inte finnas möjlighet till otydlighet mellan rapporter och intyg som innehåller felaktigheter och motsvarande rättelserapport. Detta kan undvikas genom att utfärda en rättelserapport eller ett intyg som innehåller följande text; "föreliggande rapport/intyg ersätter rapport/intyg nr XYZ". All dokumentation förknippad med fallet måste sparas och kunna visas upp när det krävs.

12 Underleverantörer

12.1 Vägledning till §14.1 i ISO/IEC 17020

Organisationen ska kunna genomföra den brottsplatsundersökning som den åtar sig att utföra.

Underleverantörer kan användas under olika omständigheter såsom:

- a) En stor händelse/brottsplats såsom en terroristattack, flygplanshaveri, massmord.
- b) Brottsplatsen kräver specifik expertis som organisationen för närvarande inte besitter, till exempel entomologi, antropologi eller botanik.

12.2 Vägledning till §14.3 i ISO/IEC 17020

Brottsplatsundersökningstjänsten ska tillhandahålla tillräckliga bevis på underleverantörens kompetens. Sådana bevis kan till exempel vara ackrediteringsintyg eller dokumentation från bedömning gjord av kompetent personal i enlighet med lämpliga rutiner.

13 Klagomål och omprövning

Dokumenterade rutiner för att hantera klagomål bör omfatta metoder för att förebygga att klagomålet upprepas och rutiner för att identifiera områden där potentiella problem kan uppstå i framtiden.

Utredningen av ett klagomål bör omfatta en genomgång av dess inverkan på tidigare avslutade fall som kan ha utsatts för avvikelser som identifierats, samt vid behov uppföljningsåtgärder.

När ett domslut ifrågasätts och detta i sin tur innebär att resultaten av brottsplatsundersökningen ifrågasätts, bör detta behandlas som en omprövning. Ifrågasatta sakuppgifter bör granskas på nytt och nödvändiga åtgärder vidtas om man finner att de inte stämmer. Resultaten bör återkopplas vid ledningens genomgång så att man kan ta beslut om förebyggande åtgärder inför framtida undersökningar.

14 Samarbete

Brottsplatsundersökningstjänsten förväntas delta i utbytet av erfarenheter med liknande organisationer och vid standardisering av processer när det är lämpligt, t.ex. genom medlemskap i ENFSI SOC:s expertarbetsgrupp.

15 Litteraturförteckning

[1]ISO/IEC 17020, Allmänna krav på verksamheten hos olika typer av organisationer som utför kontroll (Dokumentet är en översättning från en engelsk förlaga)

[2]ISO/IEC 17025:2005, Allmänna kompetenskrav för provnings- och kalibreringslaboratorier (Dokumentet är en översättning från en engelsk förlaga)

[3]ILAC G19

ISO 19011

IAF/ILAC A4, Guidance on the application of ISO/IEC 17020

ENFSI – QCC Competence assurance for ENFSI practitioners involved in the forensic process – An overview

www.european-accreditation.org, website of European Co-operation for Accreditation

www.enfsi.eu, website of European Network of Forensic Science Institutes